

Sprawa polska

w czasie I wojny
światowej

1914

Państwa walczące
a
sprawa polska

Odezwa Naczelnej Komendy c. i k. Wojsk austriackich, 8 VIII 1914 r.

Do narodu polskiego!

Z woli Wszechmogącego, który kieruje losami narodów, i z rozkazu swoich Monarchów przystępującą sprzymierzone armie Austrii - Węgier i Niemiec granicę, przynosząc w ten sposób i Wam Państwu wyzwolenie spod jarzma moskiewskiego.

Powitajcie nasze sztandary z ufnością, bo one zapewniają Wam sprawiedliwość.

Sztandary te nie są Wam i waszym rodakom obce. Wszakże przez półtora przeszło wieku rozwija się wspaniale wasz naród pod berłem Austrii – Węgier i Niemiec

i pełne sławy tradycje Waszej przeszłości łączą się jak najściślej jeszcze od czasów króla Jana Sobieskiego, który pospieszył ze skuteczną pomocą zagrożonemu państwu Habsburgów, z tradycjami Waszych sąsiadów na Zachodzie.

Znamy się więc dobrze i uznajemy rycerskość i wybitne przymioty Narodu Polskiego.

Chcemy usunąć te zapory, jakie utrudniały Wam ściślejszą łączność z życiem zachodu, chcemy otworzyć przed wami wszystkie skarby duchowego i gospodarczego dorobku.

To jest naszym wielkim zadaniem, które łączy się z celem naszej kampanii.

Nie szukaliśmy wojny. Rosja walczyła długo bronią oszczerstw i wszelkich zaczepek, nie wahała się wreszcie stanąć otwarcie po stronie tych, którzy usiłowali zatrzeć ślady niecznej zbrodni, skierowanej przeciw dynastii austriacko – węgierskiej a skorzystali z tej sposobności, aby napaść na Monarchię i sprzymierzone z nią państwo niemieckie. Zmusiło to naszego Dostojnego Władcę, któremu Europa przez dziesiątki lat zawdzięczała pokój, do chwycenia za oręż.

Wszyscy mieszkańcy Rosji, których zwycięstwo naszych sprzymierzonych armii odda pod naszą opiekę, spodziewać się mogą od nas, zwycięzców, sprawiedliwości i ludzkości.

kołaja Mikołajewicza, naczelnego wodza wojsk rosyjskich, 14 VIII 1914 r.

Polacy!

w której przekazane Wam marzenie ojców i dziadów Waszych ziścić się może. Wierzę, że żywe ciało Polski rozszarpano na kawały, ale dusza jej nie umarła. Żyła

ona nadzieją, że nadejdzie godzina zmartwychwstania

Narodu Polskiego i dla pojednania się braterskiego z Wielką Rosją

Wojsko rosyjskie niesie Wam błoga wieść owego pojednania

Niechaj się zatrą granice, rozcinające na części Naród Polski

Niech Naród Polski połączy się w jedno ciało pod berłem

Cesarza Rosyjskiego.

W niej narodzi się Polska, swobodna w swojej wierze, języku i

Jednego tylko Rosja spodziewa się po Was:

takiego samego poszanowania ludów, z którymi związały Was

Z sercem otwartym, z ręką po bratersku wyciągniętą, krocząc

Wasze spotkanie Wielka Rosja.

Wierzy ona, iż nie zardzewiał miecz, który poraził wroga pod Grucy

Od brzegów Oceanu Spokojnego do Mórż Północnych ciągną hufce

Zorza nowego życia dla Was wschodzi.

Niech zajaśnieje na tej jutrzni znamię krzyża,

godło męki i zmartwychwstania ludów.

**Odezwa do Polaków Naczelnego dowództwa
niemieckich i austro – węgierskich armii wschodnich,
początek sierpnia 1914 r.**

**Polacy! Zbliża się chwila oswobodzenia spod jarzma moskiewskiego.
Sprzymierzone wojska Niemiec i Austro – Węgier przekroczą
wkrótce granice Królestwa Polskiego.
Już się cofają Moskale. Upada ich krwawe panowanie,
ciążące na Was od stu przeszło lat.
Przychodzimy do Was jako przyjaciele. Zaufajcie nam!
Wolność Wam niesiemy i niepodległość,
za którą tyle wycierpieli ojcowie Wasi.
Niech ustąpi barbarzyństwo wschodnie przed cywilizacją zachodnią,
wspólną Wam i nam.
Powstańcie, pomni Waszej przeszłości, tak wielkiej i pełnej chwały.
Połączcie się z wojskami sprzymierzonymi.
Wspólnymi siłami wypędzimy z granic Polski azjatyckie hordy.
Przynosimy też wolność i swobodę wyznaniową,
poszanowanie religii, tak strasznie uciskanej przez Rosję.
Niech z przeszłości i terażniejszości przemówią do Was jęki Sybiru,
i krwawa rzeź Pragi, i katowanie unitów.
Z naszymi sztandarami przychodzi do Was wolność i niepodległość.**

1. Nie noszą lampasów, lecz szary ich strój,
Nie noszą ni srebra, ni złota,
Lecz w pierwszym szeregu podąża na bój
Piechota, ta szara piechota.

Refren:

Maszerują strzelcy, maszerują,
Karabiny błyszczą, szary strój,
A przed nimi drzewce salutują,
Bo za naszą Polskę idą w bój!

2. Bo idą, a w słońcu kołysze się stal,
Dziewczęta zerkają zza płota,
A oczy ich dumnie utkwione są w dal,
Piechota, ta szara piechota!

3. Nie grają im surmy, nie huczy im róg,
A śmierć im pod stopy się miota,
Lecz w pierwszym szeregu podąża na bój
Piechota, ta szara piechota.

POLACY!

38
ARCHIWUM
DZIAŁ IV
22

Stoimy u wrót wypadków, które mogą zmienić mapę Europy, na długie lata przesądzić granice państw, rolę i prawa narodów, a których głównym teatrem będą ziemie polskie.

Pod groźbą utraty nie tylko honoru narodowego, ale i nieprzedawnionego dotąd prawa do samodzielnego bytu nie możemy w tej chwili pozostać ani obojętni, ani bezczynni.

Czyn nasz musi być zdecydowany i silny, szeregi — zwarte. Wielkimi krokami zbliża się dzień, w którym nad wszystkim zapanuje na ziemiach polskich jedno słowo — wojna!

Do tej wojny staniami jako siła czynna!

Od szeregu lat przewidywaliśmy tę chwilę i, pomimo ogromnych przeszkód, płynących z bezmyślności i demoralizacji wpływowych kół społeczeństwa, niezmordowanie wskazywaliśmy opinii pol-

i zdecydowania zależą nasze zwycięstwa, a od tych nasze prawa po wojnie.

Kto nie z nami, ten przeciwko nam — musi dziś stać się naszym hasłem. Musimy stworzyć jeden polski obóz, musimy przede wszystkim postawą naszą, zawziętością i siłą nakazać milczenie tym, których słowa i czyny bezpośrednio lub pośrednio sprzyjają Rosji.

Od konfederacji Barskiej po dzieła dzisiejszy „partye rosyjskie“ w Polsce były naszym nieszczęściem, sprawczyniami niepowodzeń naszych ruchów wyzwolńczych, przyczyną dzisiejszego naszego położenia i rozbitcia. Dziś „partyi rosyjskiej“ w Polsce być nie powinno. Gdy wojna wybuchnie — Polacy muszą iść przeciw Rosji.

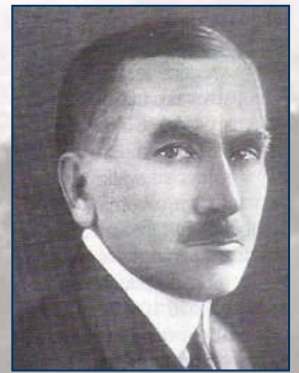
Nasze organizacje militarne — zawiązek polskiej armii — spełnią swoje zadanie. Zasilanie tych organizacji ludźmi, a Polskiego Skarbu Wojskowego pieniądze mi-

Polaków

pasywiści

Narodowa Demokracja

wyraźny też w tej oddawna spodziewanej wojnie front, zwrócony przeciw odwiecznemu, najokrutniejszemu i najniebezpieczniejszemu wrogowi — Rosji. Pod sztandarem — żywym — dziś w Polsce, do niezaprzeczonej potęgi, godności i praw narodowych, oraz elementarnej — w samozachowawczej — go. Od siły naszej, której zadaniem jest spełnić swój obowiązek.

gotowawcze do akcji wyzwolenczej, aż do momentu, w którym powoła do życia Rząd Narodowy.

Dziś w tak doniosłej chwili odwołuje się S. S. N. do wszystkich patryotów w trzech zaborach Polski, w pierwszym zaś rzędzie do rodaków w rosyjskim zamierza, by się skupili pod jej sztandarem.

PS — Piast
PSL — Lewica

PPS

PPSD Śląska Cieszyńskiego i Galicji

Stoimy u wrót wypadków, które mogą zmienić mapę Europy, na długie lata przesądzić granice państw, rolę i prawa narodów, a których głównym teatrem będą ziemie polskie.

Pod grozą utraty nie tylko honoru narodowego, ale i nieprzedawnionego dotąd prawa do samodzielnego bytu nie możemy w tej chwili pozostać ani obojętni, ani bez-

28 lipca 1914 roku.

Komisja Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych.

W. Jońko-Narkiewicz.

zmordowanie wskazywaliśmy opinii polskiej jej zadania i obowiązki, oraz wyjaśniali ogólną sytuację polityczną. Obecne wypadki najzupełniej potwierdzają nasze przewidywania.

Sztandar nasz wyraźny jest i znany, wyraźny też w tej oddawna spodziewanej wojnie front, zwrócony przeciw odwiecznemu, najokrutniejszemu i najniebezpieczniejszemu naszemu wrogowi — Rosji.

Pod sztandar ten wzywamy dziś wszystko w Polsce, co nie zatraciło poczucia godności i praw narodowych, oraz elementarnego zmysłu samozachowawczego. Od sił naszych, naszej zwartości

i zdecydowania zależą nasze zwycięstwa, a od tych nasze prawa po wojnie.

Kto nie z nami, ten przeciwko nam — musi dziś stać się naszym hasłem. Musimy stworzyć jeden polski obóz, musimy przede wszystkim postawą naszą, zwartością i siłą nakazać milczenie tym, których słowa i czyny bezpośrednio lub pośrednio sprzyjają Rosji.

skiego Skarbu Wojskowego pieniądźmi jest pierwszym dziś zadaniem społeczeństwa.

K. S. S. N. świadoma odpowiedzialności za czyny swe przed historią, prowadzi będzie w dalszym ciągu prace przygotowawcze do akcji wyzwoleniczej, aż do momentu, w którym powoła do życia *Rząd Narodowy*.

Dziś w tak doniosłej chwili odwołuje się K. S. S. N. do wszystkich patriotów w trzech zaborach Polski, w pierwszym zaś rządzie do rodaków w rosyjskim zaborze, by się skupili pod jej sztandarem i spełnili swój obowiązek.

Trasa Pierwszej Kadrowej

Pierwsza Kadrowa – tekst

Raduje się serce, raduje się dusza,
Gdy Pierwsza Kadrowa na wojenkę rusza.

Oj da, oj da dana, kompanio kochana,

Nie masz to jak Pierwsza, nie!

Chociaż do Warszawy mamy długą drogę,
Przecież jednak dojdziem, byle by iść w
nogę.

Oj da, oj da dana....itd

Gdy Moskal, psia wiara, drogę nam
zastąpi,

Kulek z manniichera nikt mu nie poskąpi.

Oj da, oj da dana....itd

Kiedy wybijemy po drodze Moskali,
Ładne warszawianki będziemy całowali.

Oj da, oj da dana....itd

Chociaż w butach dziury i na portkach
łaty,

To Pierwsza Kadrowa pójdzie na armaty.

Oj da, oj da dana....itd

A gdy się szczęśliwie zakończy
powstanie,

To Pierwsza Kadrowa gwardyją zostanie.

Tworzenie Legionów w Galii

1915

Legiony Polskie

Łukasz Urzędowski, 15-11-1915. Kowalarnia II p.p. I Brygady Legionów Polskich

Walka i ...

... W KARPATACH (1915)

odpoczynek

legionista

Józef Haller

Królestwo Polskie

(1915 – 1918 r.)

skala 1: 5 000 000

Granice obszarów pod okupacją niemiecką

Tereny pod zarządem Niemieckiej Komendy
Etapów Ober-Ost (administracja wojskowa)

Granice obszarów pod okupacją austriacką

Granica między Polską a Ukrainą przewidziana
Traktatem Brzeskim (9 II 1918 r.)

LUBLIN Siedziby generalnych gubernatorstw

Radom Miasta powiatowe

--- Granice państwowe

--- Granice prowincji

--- Granice powiatów

1916

Akt 5 listopada

5 XI 1916 r.

Przejęci niezłomną ufnością w ostateczne zwycięstwo ich broni i życzeniem powodowani, by ziemie polskie, przez waleczne ich wojska ciężkimi ofiarami panowaniu rosyjskiemu wydarte, do szczęśliwej wywieść przyszłości,

Jego Cesarska i Królewska Mość Cesarz Austrii i Apostolski Król Węgier

oraz Jego Cesarska Mość Cesarz Niemiecki

ułożyli się, by z ziem tych utworzyć państwo samodzielne

z dziedziczną monarchią i konstytucyjnym ustrojem.

Dokładniejsze oznaczenie granic zastrzega się.

Nowe Królestwo znajdzie w łączności z obu sprzymierzonymi mocarstwami rękojmę, potrzebną do swobodnego sił swych rozwoju.

We własnej armii nadal żyć będą pełne sławy tradycje wojsk polskich dawniejszych czasów i pamięć walecznych polskich towarzyszy broni we wielkiej obecnej wojnie.

Jej organizacja, wykształcenie i kierownictwo uregulowane będą we wspólnym porozumieniu.

Sprzymierzeni monarchowie, biorąc należyty wzgląd na ogólne warunki polityczne Europy, jako też na dobro i bezpieczeństwo własnych krajów i ludów, żywią niepłoną nadzieję, że obecnie spełnią się życzenia państwowego i narodowego rozwoju Królestwa Polskiego.

Wielkie zaś, od zachodu z Królestwem Polskim sąsiadujące, mocarstwa z radością ujrzą u swych granic wschodnich wskreszenie i rozkwit wolnego, szczęśliwego i własnym narodowym życiem cieszącego się państwa.

1917

Rada Regencyjna

hrabia Józef Ostrowski

arcybiskup Aleksander Kakowski

książę Zdzisław Lubomirski

kryzys przysięgowy lipiec 1917 r.

Józef Piłsudski

Kazimierz
Sosnkowski

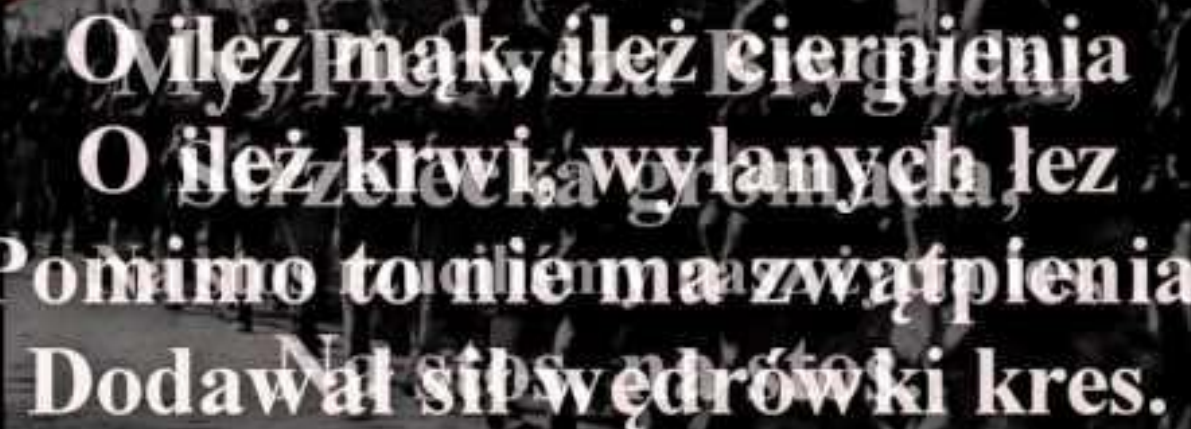
Władysław Sikorski

Józef Haller

I i III Brygady Legionów
odmówiły złożenia przysięgi
na wierność
cesarzowi niemieckiemu

II Brygada Legionów
złożyła przysięgę
na wierność
cesarzowi niemieckiemu

**O ileż mąk, ileż cierpienia
O ileż krwi, wylanych, lez
Pomimo to nie ma wątpienia,
Dodawał sił wędrowki kres.**

Jak to na wojence ładnie, (bis)
Kiedy ułan z konia spadnie. (bis)

Koledzy go nie żałują,
Jeszcze końmi potratują.

Rotmistrz z listy go wymaże,
Wachmistrz trumnę zrobić każe.

A za jego trudy, prace,
Hejnał zagrają trębacze.

A za jego młode lata,
Trąbka zagra tra-ta-ta-ta.

A za jego trudy, znoje,
Wystrzelą mu trzy naboje.

A za jego krwawe rany,
Dołek w ziemi wykopany.

Tylko grudy zaburczały,
Chorażewki zafurczały.

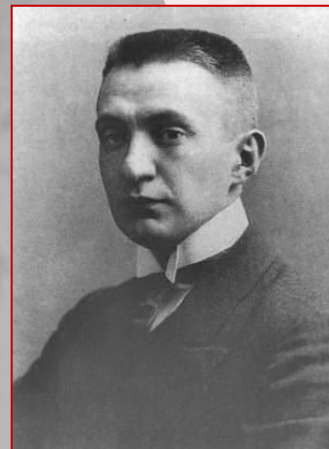
Śpij kolego, twarde łoże,
Zobaczymy się jutro może.

Śpij kolego, bo na wojnie
Tylko w grobie jest spokojnie.

Spój kolego w ciemnym grobie,
Niech się Polska przyśni tobie.

Rosja rewolucyjna

**Aleksandr Kiereński –
premier Rządu
Tymczasowego**

**Aleksandr Kiereński –
premier Rządu Tymczasowego**

**Oświadczenie rosyjskiego Rządu Tymczasowego,
uznającego prawo narodu polskiego**

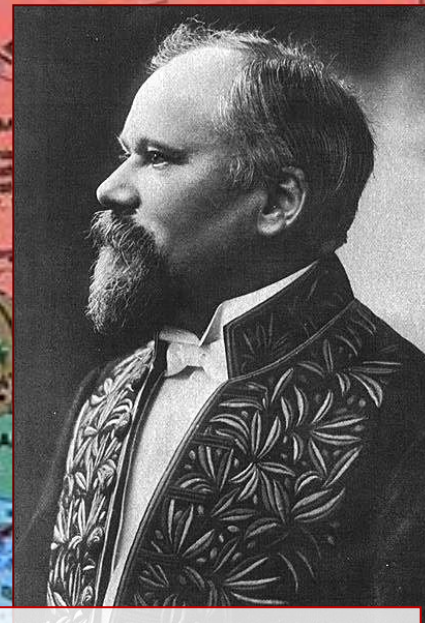
do niepodległości "pod względem państwowo-międzynarodowym".

**Deklaracja ta ograniczała jednak owo prawo koniecznością spełnienia przez Polaków
trzech warunków:**

- państwo polskie miało zapewnić równouprawnienie mniejszościom narodowym,
- łączyć je miał sojusz wojskowy z Rosją,
- ustalenie wspólnej granicy obu państw miało należeć do Konstytuanty rosyjskiej.

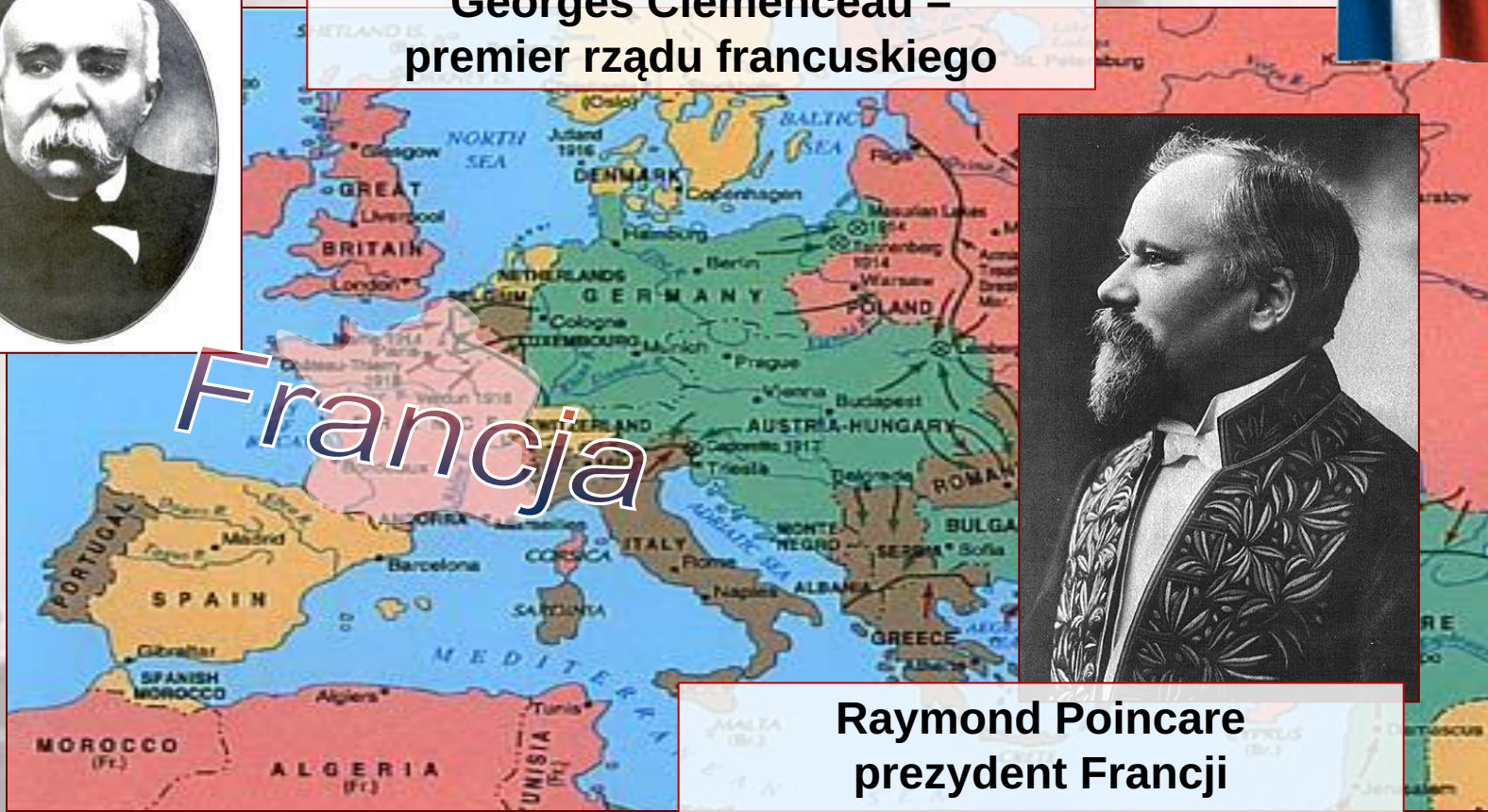

**Georges Clemenceau –
premier rządu francuskiego**

**Raymond Poincaré
prezydent Francji**

Francja

DEKRET PREZYDENTA RAYMONDA POINCARE
Z 4 CZERWCA 1917 R.
O UTWORZENIU ARMII POLSKIEJ WE FRANCJI

Art. 1.

Tworzy się we Francji na czas trwania wojny
armię polską autonomiczną,
poddaną pod rozkazy Naczelnej Komendy Francuskiej,
a walczącą pod sztandarem polskim.

Art. 2.

Wystawienie i utrzymanie armji polskiej zapewnia Rząd Francuski.

Art. 4.

Armja polska rekrutuje się
1-0 z Polaków, służących obecnie w armji francuskiej,
2-0 z Polaków innego pochodzenia, dopuszczonych do przejścia w szeregi
armji polskiej we Francji lub do zawarcia dobrowolnej umowy na czas trwania
wojny na rzecz armji polskiej.

Błękitna Armia

1918

Królestwo Polskie

(1915 – 1918 r.)

skala 1: 5 000 000

Granica między Polską a Ukrainą przewidziana
Traktatem Brzeskim (9 II 1918 r.)

Traktat brzeski z 3 III 1918 r.

Art. I. Rosja z jednej, a Niemcy, Austro-Węgry, Bułgaria i Turcja z drugiej strony oświadczają, że stan wojny pomiędzy nimi został zakończony, postanowiły one żyć odtąd ze sobą w pokoju i przyjaźni.

Art. 3. Okręgi leżące na zachód od linii ustanowionej przez umawiające się Strony, należące uprzednio do Rosji, nie będą więcej podlegały jej zwierzchnictwu;

[...] Wymienione terytoria zwolnione będą od wszelkich zobowiązań w stosunku do Rosji z tytułu ich poprzedniej przynależności do niej. Rosja wyrzeka się ingerowania w wewnętrzne sprawy tych terytoriów.

Niemcy i Austro-Węgry zamierzają określić przyszły los tych terytoriów po porozumieniu się z zamieszkującą je ludnością.

Komitet Narodowy Polski

Lozanna - Paryż

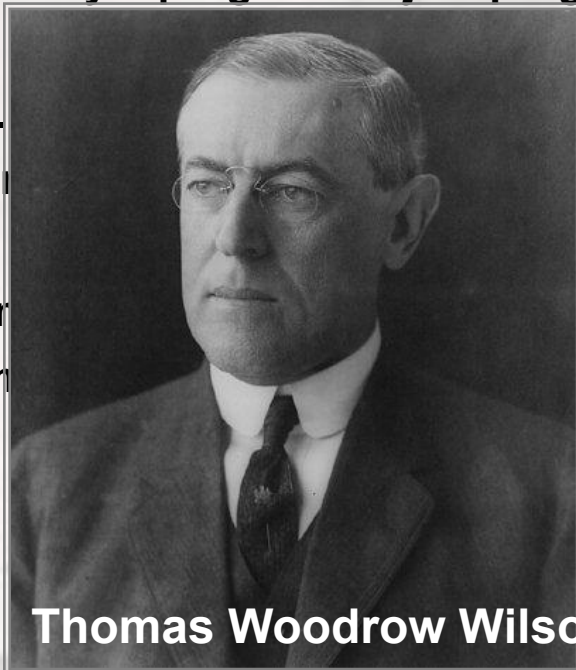
Roman Dmowski)

14 punktów prezydenta T. Woodrowa Wilsona, 1918 r.

Naszym programem jest program pokoju światowego. Program ten –

13.
te

Thomas Woodrow Wilson

niepodległości politycznej i integrac
pańs

ynie możliwy – jest następujący
niepodległe państwo polskie, obejmujące
dność niezaprzeczalnie polską i któremu
niony wolny dostęp do morza;

spodarcza oraz integralność terytoriów

ć bę
dzyr

przez konwencję

14.

encje
będ

Ignacy Paderewski

żona powszechna
ne gwarancje
ałym, jak i wielkim

1918

pasywiści

legiony

listopad
1918

Magdeburg Warszawa

Wersal Z

